

Jönköpings skogsulls-fabrik (f.d. J.M. Majerans patent) i samband med badan...

Jönköpings skogsulls-fabrik

Vardagstryck Affärstryck 1800-tal 8:o
Jönköpings skogsulls-fabrik

National Library
of Sweden

Jönköpings
Skogsulls-Fabrik

(f. d. J. M. Majerans patent)

i samband med

Badanstalten

å

Stora Limugnen vid Jönköping.

Jönköping, 1866.

Tryckt hos Strehlenert & Comp.

Många år hafva ännu icke förflutit sedan en vigtig uppfinning gjordes, hvilken gifvit läkarekonsten ett bland de kraftigaste medel i händerna att förekomma och bekämpa en stor del af de krämpor, som hemsöka människoslägtet. En lika gammal som allmän erfarenhet hade visserligen långt för detta visat, hurusom skogs- och bergstrakter företrädesvis framalstra en frisk och kraftig befolkning, och säkert har ingen, från våra äldsta förfäder intill närvarande tid, genomströfvat de evigt grönskande barrskogarne, utan att finna sig underbarligen lifvad och stärkt af de balsamiska ångor, som dessa skogar utveckla. Först vår tid, som utmärker sig för så många stora uppfinningar till mensklighetens tjänst, blef det dock förbehållet att liksom fängsla dessa lifgifvande men flygtiga helso-andar — att från de platser, der naturen gifmildt alstrar och utströr sina ovärderliga skatter, uppsamla ett förråd, användbart på hvarje punkt af jorden. Utom sjelfva helso-medlet har ifrågavarande uppfinning derjemte tillgodogjort flera vigtiga praktiska fördelar. Vi omnämna här i korthet de hufvudsakligaste af de produkter, hvilka af ett till utseendet så ringa materiel, som tallbarr, stå att vinna.

A) Skogsull.

Denna är en på egendomligt vis erhållen hampartad tåga, liknande i det *gröfre* tillståndet afryckta hästtagel, och i det *finare* korta hampblånor.

I detta *gröfre* tillstånd (madrass-ull) tjänar den till stoppning af Madrasser, alla slags Kuddar, Möbler, Vag-

nar, o. s. v. I det *finare* tillståndet är den användbar såsom inslag för skogsullsvaror af alla slag, såsom Trikot, Kypert, Flanell, Garn, Vadd, Täckan, Stubbar, Kalssonger, Undertröjor, Nattrockar, Maggördlar, Knä- och Armvärmare, Vantar, Pulsmuddar, Strumpor, Sulor m. m.

Öfriga vid tillverkningen af Skogsullen vunna produkter äro:

1:o Ætherisk olja (Ol. pini Sylvestris);

2:o Balsamiskt Skogsulls-extrakt (stark dekokt eller lut på tallbarr);

3:o Skogsulls-Tvål, Pomada m. m., hvilka hvar för sig visat nytta mot åtskilliga inre och yttre lidanden.

Skogsullens företräden framför de hittills brukliga inslag, såsom Bomull, Fårull, Fjäder, Sjögräs, Tagel, hafva redan vid enskildt bruk, så väl som i de många offentliga anstalter, hospitaler och lasaretter, hvilka sedan lång tid tillbaka betjenat sig af Skogsullstäckan, madrasser och kuddar, visat sig så erkända, och i vetenskapliga tidskrifter, i de största tyska dagblad, liksom ock genom dess patentering gjort sig så gällande, att man väl kan förutsäga, det denna produkt så småningom kommer att uttränga de hittills för nyssnämnde ändamål begagnade.

Enligt säkra läkareintyg, hafva så väl tekniska som medicinska försök med Skogsullen lemnat följande resultater:

1) den är det säkraste medel mot mal och sängohyra;
2) den underhåller en behaglig, alltid jemn säng- och kropps-värme, sådan hvarken bomull eller fårull, ännu mindre fjäderbolstrar, förskaffa;

3) den kan, till följe af sin starka aromatiska lukt, hvarken blifva fuktig eller unken;

4) den hindrar utbredandet af fixa smittor (smittosam-

ma ämnen), hvilkas utspridande särdeles gynnas af ull- och fjädertäcken, halmsäckar m. m. För öfrigt är det visadt, att Skogsulls-madrassen icke blott är den beqvämaste, alltid lika och för sänglakanen mest renliga och minst kostsamma bädd, utan ock att den, efter ett åttåårigt begagnande, visat sig vara 4 Rdr rmt billigare än en vanlig halmmadrass.

5) Dess balsamiskt-aromatiska egenskap är grunden till dess läkande kraft. — Liksom den redan på friska personer verkar vederqvickande och stärkande, så är den vid sjukdomsanlag, så väl som vid redan utbildade sjukdomar, af en större läkekraft än öfriga yttre, till och med inre bruk af balsamiska medel. Dit höra lunglidanden, slemfluss, rheumatism, flödande svett, bleksot, vanlig nervsvaghet, skrofler, barns atrophie. Inandningen af tallskogars balsamiska luft är af ålder känd och ofta af läkare förordnad; att ej nämna nyare skrifter angående inandning af hartz.

6) Genom fortsatt bruk blifver Skogsulls-tågan ständigt smidigare och mjukare, och vid behörig behandling med vatten lider den ingen förlust i sin elasticitet. — Deraf beredda saker må, om de genomblötas, ej utvridas; efter vattnets afrinnande låter man dem småningom torka, hvar efter de fullkomligt torra med händerna starkt gnidas, eller piskas med spön, hvarigenom de åter erhålla sin ursprungliga beskaffenhet; häruti ådagaläggande sitt företräde framför bomulls-vadderade.

B) Extrakt af Skogsull.

(Extr. pini Sylvestris.)

Skogsulls-extraktet, som erhålles vid beredningen af

Skogsull utur Tallbarren, innehåller densammas fasta och flyktiga beståndsdelar, bland hvilka särskilt må nämnas *Myrsyra*, *Ætherisk Olja* och *Hartz*, samt tjenar till de så helsosamma Skogsullsbaden.

Då läkarne hafva erkänt, att ett kraftigt läkemedel ligger i Tallbarrens så väl balsamiska som andra egenskaper, så har äfven detta extrakt den obestriddigaste nytta med sig emot nervösa, rheumatiska, giktartade och hæmmorrhoidal-lidanden, vidare emot skrofler, slemflytningar, hypokondri, hysteri, bleksot, hudutslag, lamhet, frostknölar etc.

Dess bruk är tvåfaldigt, antingen upplöst till bad, eller olöst till omslag. Till *bad* upplöses den bestämda quantiteten i kokhett vatten, hålles i badkaret och omröres flitigt med badvattnet. Den förbrukade quantiteten beror på den sjukes lidande och kroppskonstitution: alltså närmast på läkarens föreskrift. För *fullvuxna* antages såsom norm $\frac{1}{4}$ kanna till ett vanligt karbad; för *barn* i förhållande till åldern; likväl höjer man vanligen så småningom quantiteten under loppet af kuren och badens begagnande. Till *fothbad* blandas vanligen 1 à 2 lod; till *handbad* (emot förkylda händer) lika mycket. Till omslag begagnas extrakter emot lokala yttre åkommor, såsom bölder, reformar, frostskador etc., olöst och efter omständigheterna uppvärmdt.

C) Skogsulls-Oljan

(*Ol. pini Sylvestris æthereum*)

vinnes vid beredning af Skogsull ur Tallbarren, och är, efter noggranna analyser af erkänt skicklige Pharmaceuter, nära beslägtad med Terpentín-, Cajepút- och Enbärs-

olja, utan att dessa likväl besitta Skogsulls-oljans egna medicinska verksamhet.

Den användes både *ut-* och *invärtes*; det senare dock endast efter läkares föreskrift. Vid utvärtes bruk har den, efter mångfaldig, genom kompetenta vittnesbörd bekräftad erfarenhet, visat välgörande verkningar emot smärt samma nervlidanden (hufvud-, ansigts-, tand- och öronvärk, magkramp), vid kronisk led- och muskelrheumatism, lamhet, frostsador etc.

Den begagnas i allmänhet på det sätt, att man håller litet olja i handen och ingnider den lidande delen så ofta dermed (minst morgon och afton), tills en lindrig stickning i huden inträder. Vid *tandvärk* dryper man några droppar deraf på litet skogsull eller bomull och lägger på tanden. Vid *öronsprång* förfar man likaledes; likväl blandar man den förut med litet mandelolja, och behåller den några minuter i örat. Vid *frostsador* är alltid tjenligt att blanda den med mandelolja och flere gånger om dagen ingnida dermed.

Invärtes föreskrifves den af läkare, 10, 15 å 20 droppar med sockervatten mot icke inflammatorisk magkramp. För masksjukdomar hos barn, äfven för äldre i större doser, och har den härvidlag, utan att uppväcka äckel, visat de bästa resultater.

Såsom skogsullen, är äfven oljan ett förträffligt skyddsmedel mot mal och ohyra, när man dermed bestryker stoppade möbler eller sådana föremål, der ohyran i springor och dylikt lätt vinner insteg.

Skogsullsfabrikanter hafva redan i Tyskland förvärfvat sig de mest rekommenderande intyg, så väl af berömda

läkare och föreståndare för större sjukvårdsanstalter, med hänsyn till skogsullsfabrikaternas sanitära egenskaper, som af industriidkare, med hänsyn till skogsullens tekniska företräden framför andra stoppningsämnen. Utaf mängden af föreliggande intyg från utmärkta vetenskapsmän och auktoriteter i utlandet meddela vi här endast följande

Attester öfver patenterade Skogsulls-fabriker.

"Anmodad att afgifva mitt, på erfarenhet grundade omdöme öfver de af Skogsull beredda täcken, madrasser och kuddar, lemnar jag med nöje det intyg, att:

1:o De, i den af mig organiserade sjukvårdsanstalt, sedan flere år begagnade täcken obetingadt ega företrädde framför de af bomull, derigenom att de, enligt hvad flerstaldiga försök visat, hålla de sjuke varma, oafsedt de äro mycket billigare, mer sällan behöfva rengöras, och derigenom lida mindre skada. Äfven böja de sig, efter ganska kort bruk, lika så lätt efter kroppen, som andra sängtäcken, samt besvära icke de sjuka genom sin lukt.

2:o Madrasser och bolstrar äro äfven högst ändamålsenliga, då de endast stå efter dem, af tagel beredda, i böjlighet, men då de genom sin varaktighet och sitt låga pris blifva billigare än halm-bäddar, uppväges härigenom tillräckligt nämnde olägenhet. Högst vigtig är den icke nog uppskattade egenskapen att helt och hållet förhindra alstrandet af all slags ohyra.

Breslau den 27 Sept. 1848.

D:r Betschler,

Medicinal-Råd och Professor."

"Sedan längre tid användes, i den af mig inrättade Vagnfabrik, Skogsullen till bolstermaterial. Jag drager ej i betänkande på detta sätt betyga Hrr Fabrikanter, att den hittillsvarande Skogsullsprodukten egnat sig alldeles förträffligt till Vagnsdynor; och om icke i en framtid något fel yppar sig, som gör dess använ-

dande mindre tjenligt, så torde denna skogsull till nämnde ändamål uttränga alla hittills brukliga materialer.

Breslau i Augusti 1848.

Verkstadsföreståndaren vid Öfverschlesiska Jernbanan

Schmidt,

Premier-Löjtnant vid Artilleriet."

"På begäran får härmed upplysa, att de 40 st. Skogsulls-Madrasser, hvilka Fabriken i Humboldts Au genom Hr Fabian lemnat för härvarande Garnisons räkning, sedan de varit i dagligt bruk ett helt år, likväl bibehållit sig fullkomligt goda, så att detta preparat kan rekommenderas för sin varaktighet. Undertecknad Förvaltning har dessutom i 6 år haft i dagligt bruk några exemplar af ofvannämnde madrasser i här varande kasern, och derigenom varit i tillfälle stärka öfvertygelsen om deras stora ändamålsenlighet, särdeles med afseende derpå, att de för sin varaktighet äro vida billigare än halmmadrasser.

Breslau den 18 September 1848.

Kongl. Garnisonsförvaltningen."

"Anmodad att offentligen uttala min erfarenhet öfver de Skogsullspreparater som i Schlesien tillverkas vid Humboldts Au, får jag meddela följande:

1:o De i härvarande Sjukhus (Zu Allerheiligen) sedan ett år på försök införda madrasser och kuddar hafva bibehållit sig förträffligt, och churuväl de hafva varit i ständigt bruk, äro de ännu i godt stånd och behöfva ingen omarbetning; ej heller hafva de blifvit ojemna eller knöliga, som plägar vara fallet med madrasser af fårull. Då madrasserna uteslutande begagnas för sjuka, med undantag af ett par till sjuksköterskorna, och således ofta måste rengöras, är detta bevis för deras användbarhet, särdeles i sjukhus, så mycket giltigare.

2:o Den kännedom, jag vunnit om täcken af skogsull, grundar sig icke på egen erfarenhet; men jag har haft flersaldiga tillfällen att öfvertyga mig om deras nytta. De äro mjuka, böjliga, varma och lika bekväma, som hvarje annat täcke, samt lätta att rengöra.

3:o Beträffande inkastet emot fabrikatets terpentin-artade lukt,

så finner jag detsamma alldeles obefogadt. Den är ingalunda besvärande, och ganska snart blir man van dervid; ej heller har jag sjelf haft någon obehaglig känning deraf.

4:o Ju omsorgsfullare och fastare dessa kuddar, madrasser och täcken förfärdigas, desto större gagn och varaktighet besitta de, och dessa fördelar äro så öfvervägande, att, efter mitt förmenande, ett noggrannt arbete, framför ett sämre, mer än trefaldt belönas.

5:o Den fabrikaterna vidhängande aromatiska lukt skyddar detsamma med säkerhet mot fukt och unkenhet, hvarpå bör fästas mycket afseende vid stora anstalter, kaserner, barnhus, sjukhus etc. — Mal och loppor sky lukten. — Öfver skogsullens egenskap att förhindra alstrandet af vägglöss har jag sjelf ingen erfarenhet, då sådane endast visat sig i våra sjukrum, när oordentliga personer en eller annan gång medföra denna ohyra.

I följd häraf kan jag med godt samvete rekommendera alla dessa skogsullsfabrikater till offentliga anstalter.

Hvad läkekraften hos de vid beredningen af skogsull liktidigt erhållna preparater, den koncentrerade luten och den ætherisk-empyreumatiska oljan, beträffar, så kan jag icke ännu fullständigt åberopa egen erfarenhet. Jag har emellertid dels sjelf, dels genom till mig ingångna rapporter, lärt känna deras nytta så till vida, att så väl de oljaktiga ingnidningarne, som ock företrädesvis de med luten blandade baden, hafva visat god verkan vid intensiva och i synnerhet kroniska rheumatismerna samt mot skrofulösa lidanden. Breslau den 23 September 1848.

Dr. Johann Jacob Heinrich Ebers,
Medicinal-Råd."

"Fabrikanten Hr Joseph Weiss från Ziegenhals vid Neisse har i början af förra året öfverlemnadt till undertecknad Direktion några täcken och madrasser, att på försök användas, hvilka äro fyllda med det af honom uppfunna, med namnet skogsull betecknade, af tallbarr preparerade bolstermaterial. Sedan dessa någon tid varit begagnade på sjukhusafdelningarne, hafva täckena fördelaktigt rekommenderat sig genom lätthet och ringa värmeledningsförmåga. — Madrasserna af detta ämne torde för dess fasthet företrädesvis passa för sådana sjuka, hvilka lida af benbrott etc. — Då vidare varaktigheten af de i bruk befintliga stycken visat sig gynnsam,

och slutligen ämnets aromatiska hartzartade lukt tillika medför det gagn att aflägsna ohyra, synnerligast vägglöss, så vore det önskligt, att skogsullen måtte få en mer utbredd användning på större sjukhusanstalter, så framt derigenom ett närmare fastställande af priset kunde ernås, så att den äfven i detta afseende, jemförelsevis med de nu brukliga bolstren, visade sig motsvara sitt ekonomiska ändamål. Detta betygas härmed på begäran.

Kongl. Charité-Direktionen i Berlin."

"I några vagnar på Nederschlesiska jernvägen gjordes i början af detta år försök, att till stoppning af vagnsdynor använda den till dylika ändamål brukliga skogsullen. Tiden, under hvilken dessa försök blifvit gjorda, är för kort, att fälla ett afgörande omdöme öfver dess ändamålsenlighet. Likväl må nämnas följande: Skogsullen har icke den grad af elasticitet, att den i detta hänseende kan fullständigt ersätta tagel; men dess böjlighet är större än andra hittills som stoppmateriel nyttjade ämnen, så att skogsullen, i dess ställe använd, gör en mindre quantitet tagel af nöden; man kan antaga denna förminskning till 30 procent. Särdeles rekommenderande är Skogsullens användande till förenämnde ändamål, derföre att de dermed stoppade dynor skyddas för mal, hvilket, så långt en sommars erfarenhet kan gifva vid handen, bestämdt är utrönt.

Wöhler,

Öfvermachinist vid Nederschlesiska jernbanan."

"Intyg öfver brukbarheten hos de af skogsull beredda madrasser, kuddar och täcken för *sjuksängar*.

Skogsullsfabrikanten Joseph Weiss i Österrikiska Schlesien har under den 4 Oktober 1845 insändt 3 madrasser, 3 täcken och 2:ne kuddar, alla af skogsull förfärdigade och de båda senare försedda med resorter, för att på försök användas en längre tid på tukthuset i Neder-Österrikiska provinsen, samt anhållit om utlåtande öfver resultatet af den gjorda undersökningen.

I närvaro af kontrollören och materialspektoren samt fabrikanten och hans båda biträden, undersöktes samtliga stycken mycket noga, vägdes hvar för sig, derefter iakttoogs graden af deras

hårdhet och elasticitet samt sättet för stoppningen, och sedan beslöts enhälligt att pröva desamma, medelst minst ett års oafbrutet användande för patienter.

På begäran hafva samtliga persedlar, nitton månaders tid, varit i oafbrutet bruk under undertecknads ständiga uppsigt, och till och med begagnats af sådana sjuka, hvilkas tillstånd är sådant, att de måste tillbringa hela eller större delen af dagen i sängen, men hvilka ändock icke lidit af ofrivillig urin- eller stolgång.

Användandet skedde på det sätt, att man lade ett lakan öfver madrassen, ett dylikt mellan kroppen och sängtäcket, samt öfverdrog kudden med ett så kalladt örngottsvar. — Samtliga persedlar blefvo under loppet af pröfningstiden förnyade gånger utsatta för luftens och solens renande inverkan i flere timmar. Vid dessa vädringar hände det en gång att en madrass, hvilken af betjenningens försummelse blifvit qvar ute öfver natten, dervid af ett flere timmars ihållande regn fullkomligt genomblöttes. En flere dagars vädring i solen befordrade torkning, men i midten af denna madrass bildade skogsullen en knölig sammangyttring, hvilken behöfde afhjelpas. Undertecknad lät derföre uppsprätta madrassen, med fingrarne sönderdela knölarne, genompiska dem med en käpp och sedan sammanblanda med skogsullens öfriga trådar, hvarigenom madrassen, med knappt ett par lods vigtsförlust, åter erhöll sitt förra brukbara tillstånd. — Sängtäckena tvättades under pröfvotiden 2:ne gånger, utan märkbar förändring af deras egenskaper.

Såsom resultat af nitton månaders pröfning visade sig följande: De sjuka, hvilkas hvilobädd vanligen består af halsäck och halmbolster, öfver- och underkuddar jemte 2:ne lakan, uppgåfvo enstämmigt under förnyade tacksägelser, att de, under bruket af skogsullsstoppningen i sängkläderna, erfarit en betydande lindring i sitt läge, kände sig från början alltmåra stärkta, icke det ringaste besvärade af den hos nämnde sängkläder ej helt ooh hållet försvunna aromatiskt-harzartade lukten, utan tvärtom angenämt uppfriksade, och priså i synnerhet den fullkomliga frånvaron af all slags ohyra, af hvilka många gånger några enstaka exemplar infunno sig från närgränsande sängar, men dock aldrig innästlade sig derstädes.

En noggrann pröfning af madrasserna och kuddarne mot slutet af pröfvotiden har vidare visat, att deras hårdhet knappt märkbart

ökar sig, och deras elasticitet har, ehuru onekligen ringare än den hos tagel, likväl icke efter nitton månaders bruk undergått någon väsentlig eller endast en i mindre grad märkbar förminskning; äfvenledes är vigtsförlusten obetydlig, som synes af följande:

Madrasen	A	väjde	den 15 Oktober 1845	33 skålp.	24 lod,
"	"	"	den 15 Maj 1847	32 skålp.	24 lod.
"	B	"	den 15 Oktober 1845	32 skålp.	12 lod,
"	"	"	den 15 Maj 1847	31 skålp.	8 lod.
"	C	"	den 15 Oktober 1845	34 skålp.	4 lod,
"	"	"	den 15 Maj 1847	33 skålp.	
Kudden	A	"	den 15 Oktober 1845	7 skålp.	11 lod,
"	"	"	den 15 Maj 1847	7 skålp.	
"	B	"	den 15 Oktober 1845	5 skålp.	23 lod,
"	"	"	den 15 Maj 1847	5 skålp.	16 lod.

Madrassernas och hufvudkuddarnes fyllning med skogsull har derföre, efter nitton månaders erfarenhet, visat sig såsom en för sjuka användbar och välgörande uppfinning, och då den i elasticitet föga står efter tagelstoppning, samt med hänsyn till dess betydligt billigare pris och efter flere försök utrönta varaktighet, förtjenar den obestriddigen att rekommenderas till sjukbäddar, när dertill lägges dess förmåga att fullkomligt förhindra alstrandet af all slags sängohyra.

Äfven sängtäckena hafva vid företagen pröfning visat sig brukbara, tillräckligt varma och varaktiga. Mot slutet af pröfvotiden bemärktes hos dem ingen väsentlig förändring i deras egenskaper, samt en högst ringa vigtsförlust, hvilket synes af nedanstående jemförelse:

Täcket N:o 1	väjde	den 15 Oktober 1845	4 skålp.	28 lod,
"	"	den 15 Maj 1847	4 skålp.	24 lod.
" N:o 2	"	den 15 Oktober 1845	5 skålp.	9 lod,
"	"	den 15 Maj 1847	5 skålp.	4 lod.
" N:o 3	"	den 15 Oktober 1845	5 skålp.	1 lod,
"	"	den 15 Maj 1847	4 skålp.	24 lod.

De öfverträffas af vanliga bomullstäckan i smidighet, men visa, ehuru i ringa grad och endast delvis, en böjelse att knöla sig, hvarföre bruket af sängtäckena i detta afseende är mindre fördelaktigt än madrasser och kuddar. Wien den 25 Maj 1848.

D:r Haller."

”Sedan några år har jag på försök begagnat skogsull till stoppning i flere härstädes förfärdigade postvagnar, och intygar gerna att detta material hittills visat sig ändamålsenligt, samt skyddar i synnerhet för mal. Breslau den 18 December 1848.

Kempffer,
Öfver-Postdirektör.”

”Sedan längre tid hafva på anmodan af Kongl. General-Poststyrelsen härvarande postvagnar blifvit stoppade med skogsull, och kan jag sanningsenligt intyga, att densamma dertill egnar sig förträffligt, och i synnerhet därför, att den är ett säkert skyddsmedel mot mal, samt för dess billiga pris står framom hvarje annat stoppningsämne. Breslau den 16 December 1848.

H. Weber.”

”Förestående attester öfverensstämma med de i vårt förvar befintliga originaler. Breslau den 2 Januari 1849.

Direktionen för Skogsulls-Fabriken:

Gräff.

Scharff.”

I Sverige är Jönköpings Skogsullsfabrik för frambringande af dessa patenterade skogsullsprodukter den första och enda. Det är klart, att de ofvan antydda egenskaper hos nämnde produkter, i all synnerhet de sanitära, böra i ännu högre grad egas af den svenska skogsullen och dess biprodukter, enär vår tillgång på furuskog medgifver att endast använda friskt och grönt barr, då man deremot i Tyskland medtager äfven affället barr, från hvilket de kraftiga aromatiska beståndsdelarne naturligtvis i någon mån förflygtigats. Ett bättre stöd för detta påstående torde ej kunna åberopas, än nedanstående af Herr Doktor Hamberg i Stockholm verkställda

Analys.

”Herr J. M. Majeran har till mig öfverlemnad prof af ”Patent-

teradt tallbarrs-extrakt för badning i hemmet," tillverkad vid Herr Majerans fabrik för beredning af skogsull i Jönköping, och anmodat mig att undersöka bemälda extrakts sammansättning och att derom meddela yttrande.

Ifrågavarande extrakt var inneslutet i lerkrus om $\frac{1}{4}$ kanna och utgjordes af en sirups-tjock vätska af brungul färg samt af en icke oangenäm lukt, liknande den af tallbarrsolja.

Vid kemisk undersökning visade sig tallbarrs-extraktet på 100 delar innehålla följande beståndsdelar och kvantiteter:

0,26	vigtsdelar	Flyktig olja	erhållen genom destillation.
2,26	"	Chlorophyll	" extraktion med æther.
25,49	"	Hartssyror (peninsyra / och sylvinsyra)	och indifferent harts, allt erhållet genom behandling med alkohol.
7,75	"	Gummi-liknande ämne,	erhållet genom vattenextraktets behandling med alkohol.
4,37	"	Vattenextrakt ej fällbart	med alkohol.
2,53	"	Humussyror,	utdragna med kaustik kalilut.
0,81	"	Växtsubstans till största delen	amorf och olöslig i kalilut.
2,55	"	{ Mineraliska ämnen, hufvudsakligen chlornatrium (koksalt), dessutom kali, kalk, talk, jernoxid, manganoxid, lerjord, svafvelsyra, phosphorsyra.	
53,98	"	Vatten.	
100,00			

Utom ofvanbemälda ämnen innehåller extraktet organiska syror, och erhöles vid extraktets destillation med ånga ett destillat innehållande: myrsyra, ättiksyra, smörsyra och troligen äfven propionsyra, dessutom en fast kropp liknande terpin- eller terpentin-oljehydrat, troligen uppkommen genom sönderdelning af den flyktiga oljan genom inverkan af luft och vatten.

Undersökningen verkställes på följande sätt:

20 Gram extrakt behandlades med æther, så länge en grön lösning erhöles, den erhållna ætherlösningen afdunstades till torrhet, den erhållna återstoden vägdes och uppfördes såsom chlorophyll.

59,87 Gram extrakt behandlades först med kall, sedan med kokande 88 procentig alkohol, de erhållna lösningarne fälles af tillsatt ättiksyrad kopparoxid, en del af hartset kvarstod dock i upp-

löst form. Den genom spritlösningens afdunstning erhållna återstoden vägdes och uppfördes såsom hartssyror och indifferent harts.

Återstoden, efter behandling med alkohol, utkokades med vatten, den erhållna vattenlösningen försattes med alkohol, hvarigenom ett gummilikande ämne utfälles, som torkades och vägdes samt uppfördes såsom gummi; det öfriga af vattenlösningen afdunstades till torrhet samt vägdes såsom vattenextrakt. Det af vatten olösta behandlades med kokande utspädd kalilut, hvad som upplöstes beräknades såsom humussyror.

Det af kaliluten upplösta torkades, vägdes och uppfördes såsom amorf växtsubstans, alldestund den under mikroskopet visade sig nästan helt och hållet struktuolös.

7 skålp. extrakt destillerades genom inledning af vattenånga först utan, sedermera med tillsats af svafvelsyra; vid båda dessa destillationer erhöles ett surt reagerande destillat, som, sedan den flyktiga oljan blifvit afskild, försattes med barytlösning till alkalisk reaktion, den bildade lösningen af barytsalter afdunstades till torrhet och behandlades med kokande 88 procentig alkohol, det af alkoholen upplösta afdunstades försigtigt till torrhet, återstoden upplöstes i litet vatten och destillerades med utspädd svafvelsyra, då ett mjölkigt destillat, hvarpå oljlika droppar funnos flytande (smörsyra, propionsyra), erhöles. Det af alkohol olösta barytsaltet gaf vid destillation med svafvelsyra så väl myrsyra som ättiksyra.

Den flyktiga oljan har en angenämare och mildare lukt än ter-pentinolja. Förbrännings-analys med kopparoxid gaf 84,75 proc. kol och 13 proc. väte. Behandlad med kalium visade den sig hålla litet syre.

De mineraliska beståndsdelarne bestämdes genom att uti muffel förbränna det till torrhet afdunstade extraktet.

På grund af ofvanbemälda analys och dervid gjorda iakttagelser, anser jag ifrågavarande vid Hr Majerans fabrik tillverkade Tallbarrsextrakt vara en beredning, som innehåller de i tallbarren förrekommande verksamma beståndsdelar; och då tallbarrsbad visat sig vara ganska verksamma såsom läkemedel, och det merabemälda extraktet är att betrakta såsom en koncentrerad badväska, anser jag detsamma böra med fördel kunna användas så väl vid badning i hemmet som vid sjukhus och allmänna badinrättningar.

Stockholm den 21 Maj 1864.

D:r Hamberg."

Svenska Läkaresällskapet i Stockholm, hvars utlåtande i förevarande ämne blifvit begärdt, har meddelat följande:

”Utdrag af Protokollet, hållet vid Svenska Läkaresällskapets sammankomst den 24 Maj 1864.

§ 4.

Svenska Läkaresällskapet, som på begäran af Teknikern Hr J. M. Majeran tagit kännedom om det af honom tillverkade *Tallbarrs-extrakt* och den deröfver af D:r N. P. Hamberg gjorda analys, hvaraf inhemtas, att detta extrakt är fullt jemförligt med det utomlands beredda, får med anledning häraf afge det yttrande, att de med nämnde extrakt beredda bad vid rheumatiska affektioner äro särdeles verksamma, och att till följe häraf en anstalt för dylika bad inom landet torde vara förtjent af all uppmuntran.

Edv. Edholm,

Svenska Läkaresällskapets Sekreterare.

De i Jönköping praktiserande läkare hafva benäget meddelat följande intyg:

”På begäran af Hr J. M. Majeran får jag härmed meddela, att de vid Stora Limugnen serverade tallbarrsbad visat sig särdeles verksamma uti rheumatism, hvadan dessa bad mot sagde sjukdom med allt skäl kunna rekommenderas.

Jönköping den 16 Maj 1864.

E. E. Mobeck,

1:ste Bat.-Läkare.”

”Hr J. M. Majeran har begärt mitt yttrande om sina tallbarrsbad. Dessa bad hafva visat sig fördelaktigt verksamma i kroniska led-rheumatismmer och i förlamningar efter hjern-apoplexier; hvilket intygas af

Jönköping den 18 Maj 1864.

Gust. Engstrand,

t. f. Provincialläkare.”

Den till Svenska Läkaresällskapet ingifna ansökning om utlåtande rörande tallbarrs-produkternas verksamhet i medicinskt afseende var åtföljd af en beskrifning öfver den af J. M. Majeran i samband med skogsullsfabrikationen anlagda badinrättning å Stora Limugnen vid Jönköping. Man tillåter sig att här meddela följande utdrag ur denna beskrifning:

”Badinrättningen, som är uppförd å den stadens område tillhöriga lägenheten Stora Limugnen, öppnades den 10 Juni 1863 och hade redan från början att fägnas sig åt allmänhetens uppmärksamhet, ehuru de nya badsorterna ännu icke hunnit blifva här i landet tillräckligt kända. Lokalen blef till en början anlagd i mindre skala, så att endast 30 bad dagligen kunna på stället serveras; men dels torde densamma med det snaraste komma att utvidgas, dels finnes vid tre andra badinrättningar i staden tillfälle att med tallbarrsbad betjena de abonnenter, som sådant önska, eller för hvilka plats icke finnes vid Limugnen.

Ifrågavarande lägenhet, å hvilken finnes ett efter nutidens fordringar anlagt och med en vacker trädgård omgifvet utvårdshus, till hvilket badinrättningen och fabriken utgöra flygelbyggnaderna, är belägen vid en liten insjö, den s. k. Munksjön, tätt invid landningsstället för de talrika ångbåtar och andra fartyg, som om sommaren besöka Jönköping. Läget är ett bland de skönaste i hela mellersta Sverige. Från den höjd, på hvilken ställets byggnader äro uppförda och hvarifrån den med lindar och andra löfträd beväxta stranden sakta nedsluttar, njuter man en utsigt, som på samma gång är storartad och intagande. Längst bort till venster utbreder Wettern mot

norr sin öfverskådliga vattenyta, på hvilken Wisingsö svagt framskymtar; närmare, på näset mellan de begge sjöarne och likasom simmande på vattnet, uppdyker sjelfva staden med sina grönskande s. k. kålgårdar; midtframför, på Muksjöns andra strand, höja sig bergen i pittoreska grupper, än beklädda af en ljus och leende grönska, än bekransade af dystra granskogar. Till höger, vid södra ändan af sjön, ligger det täcka Westerbrunn, med sin för ett kraftigt helsovatten utmärkta källa. Bakom Limugnens karaktersbyggnad utbreder sig en vidsträckt slätt, på hvilken man skådar till höger vestra förstaden med jernbangården — en bland de vackraste i riket — samt längre till venster odlade fält och trädgårdar, täcka villor och slutligen Munksjö pappersbruk.

Afståndet från stadens hotell är endast några minuters väg, men för dem, som önska bo i andra stadsdelar, är tillfälle beredt till öfverfart öfver Munksjön i båtar. För kalla bad finnes på stället en god och ymnig källa, hvori vattentemperaturen aldrig öfverstiger $+ 8^{\circ}$. På Limugnens värdshus finnes en förträfflig restauration, kugelbana och angenäma promenader, dels i den omgifvande trädgården, dels mellan Limugnen och staden, på de numera planerade och med breda gångar försedda f. d. fästningsvallarne.

De badsorter, som på stället finnas att tillgå, äro, utom vanliga kalla och varma vattenbad samt duschbad och inpackningar, de mot flerahanda sjukdomar så synnerligen verksamma tallbarrsbaden, äfvensom ångbad med eller utan tallbarr. Läkare finnes derstädes äfven att tillgå. Angående de välgörande verkningarne af tallbarrsbaden har man, såsom bekant, utomlands redan vunnit en på de

lyckligaste kurer grundad erfarenhet, rörande hvilken omdömen af de förnämsta läkare föreligga. Jag inskränker mig alltså här att, jemte Herr Doktor Hambergs intyg öfver analysen, endast meddela några vittnesbörd af härvarande läkare och ett par patienter, öfver de lyckliga resultat, som Limugnens badanstalt under sin korta verksamhet redan visat."

Slutligen bifogas här några vittnesbörd af kända personer inom landet, hvilka begagnat ifrågavarande fabrikanter af min tillverkning:

"Undertecknad, som flera år varit plågad af rheumatism, har förliden sommar begagnat tallbarrsbad vid Herr J. M. Majerans badinrättning, får med nöje intyga, att jag sedan dess nästan varit fullkomligt frisk, och kan jag med skäl rekommendera denna nyttiga badinrättning. Jönköping den 18 Maj 1864.

C. G. Alsing,
Handlande."

"Undertecknad, som under 12 år varit i hög grad plågad af chronisk gikt, har häremot, utan åsyftad verkan, använt åtskilliga af läkare föreskrifna kurmetoder, hvaribland äfven tallbarrsbad vid badorter i Tyskland. Sistlidne sommar begagnade jag dylika bad, under cirka 6 veckor, vid Hr Majerans badinrättning i Jönköping, och får med nöje intyga, att jag sedan dess icke haft någon nämnvärd känning af mitt gamla onda, äfvensom att jag funnit Hr Majerans patenterade tallbarrs-extrakt för bad i hemmet vara både verksammare och prisbilligare, än dylikt extrakt som från utlandet införskrifts.

Kongsbacka den 21 April 1864.

G. Menn,
f. d. Kapten."

"Undertecknad, som flere år lidit af rheumatisk giktvärk, har förgäfvets använt många ordinationer tills jag förliden November månad började med tallbarrsbad hos Herr J. M. Majeran på Sto-

ra Limugnen, då jag var urståndsatt att sjelf förflytta mig, nu helt och hållet blifvit befriad från nämnde sjukdom, hvilket jag med nöje härmed kan intyga.

Jönköping den 17 Maj 1864.

Victor Berglund."

"Min son Axel har lidit af reumatisk värk och begagnat Herr J. M. Majerans patenterade Tallbarrs-extrakt till badning i hemmet, och får jag härmed nöjet intyga, att det begagnade medlet har tillfyllest uppfyllt sin åsyftade verkan.

Hellstorp den 3 September 1864.

J. F. Sandberg."

"Undertecknad, som förliden vinter led af reumatism, begagnade med nytta deremot Herr J. M. Majerans patenterade tallbarrs-extrakt för badning i hemmet, och kan på grund af sådan erfarenhet nämnda extrakt på det högsta rekommendera. Äfven har jag funnit Herr Majerans skogsull vara ett fördelaktigt stoppningsämne för möbler och madrasser, betygas.

Jönköping i September 1864.

H. J. Hallenberg."

"Undertecknad, som flere år lidit af reumatisk giktvärk, har förgäfvat använt många ordinationer tills jag förliden sommar började med tallbarrsbad hos Herr J. M. Majeran på Stora Limugnen, hvarefter jag blifvit nästan fullkomligt återställd, hvilket med nöje intygas.

Stensholm den 6 September 1864.

Sophi Spånberg."

"Undertecknad, som en längre tid varit plågad af reumatisk värk och deremot använt så väl brunnsdrickning som saltsjöbad, men utan verkan, begagnade för tvenne år sedan, under loppet af en månad, tallbarrsbaden vid Stora Limugnen och med det lyckliga resultat, att jag ej sedermera känt ens den minsta tillstymmelse af reumatism. Lyckönskar således hvar och en som plågas af detta förfärliga onda, att ett dylikt radikalt helsomedel finnes. Hestra i April 1866.

C. G. Stuart."

Ur redogörelsen för Landtbruksakademiens den 19 Okt. 1863 hållna sammankomst må meddelas följande:

"Hr Majeran, hvilken i Jönköping anlagt en fabrik för tillverkning af s. k. Skogsull, hade begärt akademiens yttrande öfver nämnde fabrikat, hvarå åtskilliga profver blifvit insända. I anledning deraf föredrog Prof. Frih. Fock ett utlåtande, hvaraf inhemtades, att Skogsullen, som beredes af tallbarr, lemnar ett tjenligt materiel till stoppning af madrasser och dylikt; att den länge bibehåller sin elasticitet; att den icke angripes af mal och ohyra, och att då fabrikationen af skogsull bedrifves i större skala, kan insamlingen af tallbarr blifva en god inkomstkälla för den fattigare befolkningen. I sammanhang härmed anförde Prof. Arrhenius, att Skogsull redan i stor skala beredes vid flere fabriker i Tyskland, att deraf kan spinnas garn, som med fördel användes till inslag i gröfre väfnader, och särdeles i filtar, hvilka med fördel begagnas vid sjukhusen i Österrike. I Schlesien hade det vatten, hvari tallbarren upplösts och hvilket innehåller en eterisk olja, blifvit användt till bad, hvilka befunnits särdeles välgörande mot gikt och rheumatism; dessa bad hade tillvunnit sig så stort förtroende, att stora vattenkuranstalter blifvit anlagda. På den i hufvudstaden inrättade industriutställningen i Odeon vid Regeringsgatan voro madrasser och kuddar, stoppade med skogsull, exponerade, och hade de ansetts vara både helsosamma och ändamålsenliga."

"Som jag under flere år användt af Herr J. M. Majerans tillverkade Skogsull till stoppningsämne för så väl möbler som sängmadrasser och funnit det särdeles användbart, får jag samma på det högsta rekommendera. Jönköping den 2⁹ 1864.

A. Gustafson."

"På begäran får jag härmedelst intyga, att den Skogsull af Herr Fabrikör J. M. Majerans tillverkning är särdeles lämplig till möblers & madrassers stoppning.

Jönköping den 29 Augusti 1864.

C. O. Wassberg,
Tapetserare."

"Att de madrasser, stoppade med s. k. Skogsull, af Herr J. M. Majerans tillverkning, hvilka i två års tid äro använde för resande å Hotellet härstädes, ännu innehafva den ursprungliga godheten och elasticiteten; intygas härmed på begäran.

Jönköping i Augusti 1864.

Theodor Blanch."

"Undertecknad har sedan 10 år, jemte min familj, begagnat madrasser, stoppade med s. k. Skogsull, beredd af tallbarr. Madrasserna, som begagnats vinter och sommar, bibehålla ännu sin elasticitet och hafva icke behöft omstoppas, hvarjemte de bibehålla den helsosamma aromatiska lukten. Att Herr J. M. Majerans fabrikat måste vara betydligt mera helsosamt och längre bibehållande den aromatiska lukten torde kunna förväntas, då detsamma beredes af frisk, nyss afrepad tallbarr, hvaremot det tyska till stor del beredes af vissnad på marken nedfallen barr.

Äfven sängtäckan, stoppade med skogsull, har jag en längre tid begagnat och funnit dem vara lätta och smidiga samt likväl värmande.

Jag har äfven i utlandet varit i tillfälle att se skogsull användas till flera ändamål och i stor skala, såsom till stoppning af post- och jernbanvagnar, stoppning af möbler m. m., till madrasser, kuddar och täcken m. m. på större arbetsinrättningar och hospitaler, hvarjemte många familjer, der jag haft tillträde, använt skogsullen till ofvannämnda ändamål och alltid förklarat sin stora belåtenhet med densamma.

Jönköping den 10 Augusti 1864.

C. G. Sahlström."

"Undertecknad, som 2 års tid begagnat madrasser, stoppade med skogsull af Herr J. M. Majerans tillverkning, har funnit desamma af god beskaffenhet, intygas härmed på begäran.

Jönköping & Liljeholmen i September 1864.

Adolf v. Malmberg."

PRISKURANT.

Priserna äro beräknade i riksmünt pr extra kontant, fritt levererade ombord å fartyg i Jönköpings hamn eller å Jernvägsstationen.

		Rdr.	öre.
Skogsull, till stoppning af Madrasser, Möbler,	m. m. pr 20 skålp.	4	—
Färdiga Madrasser, bättre, med entännings mel-	lantyg och hellinne fabriks-		
	väfnads öfverdrag, pr st. 24 å	26	—
d:o d:o	ordinära, med hemväfdt half-		
	linneöfverdrag, pr st. . . .	17	—
d:o d:o	simpла, med entännings öf-		
	verdrag, pr st.	15	—
d:o Kuddar, Dynor och Kilpölar, pr st. 6 å		8	—
Skogsulls-extrakt, pr krus om en fjerdedels kan-	na (ordinär sats till ett tall-		
	barrsbad)	—	75
d:o	pr helkrus om en half kan-		
	na (till 2 bad)	1	40
Skogsulls-olja, pr flaska om cirka 3 kubiktum.		1	50

Vid parthandel lemnas rabatt.

Skogsull, Skogsullsextrakt och Skogsullsolja finnes på lager i Stockholm hos Herr J. R. Nordling Lilla Nygatan N:o 25, samt i Göteborg hos Herr Martin Lindberg.

Jönköpings Skogsullsfabrik.